

3.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA

De

NOVIS
RATIOCINANDI
ADMINICULIS,

ubi ostenditur

Quomodo aliquis sine syllogismorum cognitione, ex una Propositione rite cognita, Myriades Conclusionum novarum elicere possit,

Quam

Indultu benevoli Inclytæ Facultatis Philosophicæ,

In Academia Lipsiensi

SUB PRÆSIDIO

VIRI PRÆNOBILISSIMI ATQVE PRÆCLARISSIMI

DOMINI

M. ANDRÆ Rüdigers /

D. V. April. MDCCIV.

Eruditis examinandam exhibet

JOH. CHRISTOPH. NOERNERUS,

Rochl. Misn.

L I P S I Æ,

Literis JOH. CHRISTOPH. BRANDENBURGERI.

CAPUT I.

De

Principiis Demonstrative ratiocinandi proximis.

Methodus Conclusiones novas eliciendi fere usu magis hactenus fuit tradita quam regulis §. I. II. III. IV. Certis tamen Principiis atque Regulis innititur hæc Methodus §. V. Quatuor nempe potissimum momenti §. VI. De Principio affirmationis §. VII. VIII. IX. De Principio Negationis §. X. XI. De Principio Universalitatis & Particularitatis §. XII. XIII. Quenam Particularis hic intelligatur §. XIV. Quod omnis Particularis subalternans possit converti in Universalem §. XV. XVI. XVII. XVIII. De Terminis Medio, Novo, & non - Medio.

§. I.

Ingratus in Viros de literato orbe bene meritos foret, qui præstitam hactenus ab ipsis operam dignis fraudare laudibus non erubesceret: Ingenuum potius est fateri, imo & deprædicare, uti decet & par est, ingentia merita quibus præcipue artem ratiocinandi maclarunt *Cartesius, Claubergius, de Port Rogal, Clericus, Tschirnhausius, Chr. Thomafius* & alii, Veteres ut taceamus.

§. II. Etsi autem hi Viri Celeberrimi ratio cinandi artem nobis reddiderint longe nitidiorem quam esset, cum adhuc

A

sub

sub squalore scholastico lateret oppressa, tamen generalia^r fe-
re saltem ab ipsis fuisse tradita, deprehendet quilibet, qui ac-
curatius paulo & propius calustraverit. *Quomodo* vero i-
psum *negotium inveniendarum novarum veritatum* aggredi par
sit, nullibi, quod sciamus, distincte enucleatum habetur.

§. III. Tritis ergo eorum vestigiis insistentes ulterius
nos progredi, & humano generi tam utilem ratiocinandi ar-
tem penitius cognoscere, nemo nisi ignavus, turpe, nemo ni-
si aliquanto stupidior viribus hominis eruditi majus existima-
bit opus. Unde veniam speramus, si forte hoc nostro insti-
tuto cornicum oculos, quod ajunt, configere velle, primo
intuitu nonnullis videbimur.

§. Haec enim *ferè usu saltem ratiocinari didicimus*,
eum tamen usus multum juvetur Regulis, non injucundum
forte erit, legere, quid hoc in argumento nobis in mentem ve-
nerit. Quo loco tempori monemus Benevolum lectorem,
quod non nisi *brevissimis* hic nostro defungemur officio. Tam
diffusa enim hæc est materia, ut si secundum Regulas synthe-
seos omnia hic ex fundamento eruta commonstrare vellemus,
disputationis carceres illa sit excessura. Unde si pluribus in
locis *desse demonstrationes* videbuntur, ignoscere nobis par e-
rit, quas enim habemus demonstrationes, propter prolixita-
tem argumenti non ubique dare potuimus.

§. V. Ut tamen ex quibus illa procedant *Principiis*, ap-
pareat, placet ante omnia pauca de his disserere. *Principia* au-
tem Ratiocinandi vel *prima*, sunt vel *Secunda* seu *Proxima*. Illa
sunt generalia, & *Prima Disputatione* nostra factis fuere excus-
sa: hæc vero sunt, ex quibus proxime dependet ratiocinan-
di artificium.

§. VI. Omnis autem difficultas in ratiocinandi negotio
ad quatuor hæc redit momenta (1) unde sciamus, an affirman-
dum, (2) an negandum (3) an Universaliter, (4) an Particu-
lariter saltem affirmandum sit vel negandum.

§. VII. Et si ergo horum quatuor momentorum com-
mune

mune quoddam idque proximum Principium *Connexionem* esse nullo prope negotio commonstrare possemus; tamen utilius *quatuor diversa principia* statuuntur: quippe quæ & facilius intelligi, & pauciori verborum apparatu proponi possunt. *Est ergo Affirmationis Principium Connexio*, quam dico *seriem idearum per Genus & Species ita dispositarum, ut sibi invicem insint.*

§. IIX. Ubi notes velim, quod per *Genus & Species* non præcisè *Conceptus essentielles* velim intellectos, sed & *Accidentales*, unde hæc vocabula non debent secundum rigorem Philosophiæ Peripateticæ accipi; sed ita supponi, ut ea in Disputatione nostra prima Cap. II. §. 13. fuere descripta. Nec *Differentie* vocem tam stricte velim intellectam, sed latius, ut & *quodvis quarti Modi Proprium* ambitu suo comprehendat, cuius Definitionem ibidem vide sis.

§. IX. Ut vero hæc Connexio Affirmationis Principium sit adæquatum, debent hæc *Ideæ sibi invicem inesse*, quæ enim sibi invicem non insunt & *in quantum non* insunt, Affirmationem non pariunt, sed Negationem potius. Sic v. gr. *estis & Memoria & Judicium* sint *Facultates Intellectus*, tamen sibi inter ipsis haud insunt, hinc nec de se invicem affirmari possunt: item *Facultas Intellectus* inest quidem *Memoria*, non tamen *totaliter, sed partialiter* saltem: neque enim, quicquid *Facultas Intellectus* audit, *Memoria* est, hinc & *quædam quasi sui parte* saltem *predicatur de Memoria*, hunc in modum: *Quædam Facultas Intellectus est Memoria: quædam vero non.*

§. X. *Principium, Negationis est Oppositio*, quam dicimus *duas pluresve Ideas, que cum eadem Substantia sigillatim inesse possint, simul tamen & eodem quidem respectu inesse nequeunt.* Est autem *duplex Oppositio*, ut *Communes divisiones* taceamus: *Una respectu Generis & Speciei; altera respectu specierum oppositarum.* De hac ultima nemo dubitat: de illa vero, quando nempe *Genus opponitur Speciei, sciendum, quod omne Genus tot*

quasi partes ambitu suo contineat, quot habet species, quodque adeo quoad Partem illam, quæ propria est uni Speciei, necessario opponatur speciei alteri. Sic v. gr. ponamus Facultates Intellectus adæquate dividi in Memoriam, Iudicium & Ingenium: Conceptus ille generalis, *Facultas Intellectus*, tres quasi habebit partes, & quoad illam, quæ *propria est Memoriae*, opponetur reliquis duabus, Iudicio & Ingenio, ut adeo dicere liceat: Quædam Facultas Intellectus non est Iudicium, quædam Facultas Intellectus non est Ingenium; secus tamen se habet res in Oppositione Specierum, ubi quicquid significatur, alteri opponitur v. g. Memoria, quoad omnia, quæ hac Idea notantur, non est Iudicium.

§. XI. Hic tamen observa (1) quod *Genus ratione definitionis* nulli speciei opponatur bene tamen, quoad ea, quibus illa Definitio competit. (2) Quod *prior Oppositio* quando nempe Genus opponitur quoad partem Conceptus sui Speciei, sit *Principium Negationis Particularis*; *Posterior*, quando nempe Species opponitur Speciei, *Principium Negationis Universalis*. (3) Quod oppositio illa non semper sit *Immediata*, sed *Mediata* scilicet, id quod de omnibus Particularibus & insuper de Singularibus quoque valet Propositionibus, v. gr. Si dico: *Petrus non bona gaudet Memoria*, videtur nulla esse Oppositio inter Petrum & bonam Memoriam; quia tamen ad Ideam Petri tanquam Individui inter multos ipsi competentes Conceptus Quantitatis aliorumque Accidentium, hæc quoque Idea, quod ipsi Memoria sit labilis, numeranda venit, *hac ipsa mediante* subicitur illi Prædicato.

§. XII. Quod attinet ad *Universalitatem & Particularitatem*, eorum Principium est certus respectus Subjecti & Prædicati. Scilicet si Subjectum se habet ad Prædicatum ut Conceptus inferior ad Superiorem, tunc possunt universaliter de se invicem affirmari; sin vice versa, Conceptus superior est subiectum & inferior Prædicatum, saltem Particularis Connexio procedit, sic
v. gr.

v. gr. non recte dico: Omnis Memoria est Facultas Intellectus :
at vero : Quædam Facultas Intellectus est Memoria.

§. XIII. Notandum tamen quod si *Differentia* vel *Proprium*, quod dicunt, *quarti Modi*, ingrediatur Propositionem, *Universalis semper procedat Connexio*, quocumque loco eam collocēs seu Subjecti seu Prædicati v. gr. omne Ingenium versatur circa imaginationem rerum uti esse possunt : & quicquid versatur circa imaginationem rerum, ut esse possunt, est Ingenium.

§. XIV. Quantum ad id, quod diximus de Particularitate, probe distingvendum inter *Particularem Propositionem subalternatam* & *non subalternatam*: quam quid prohibet dicere *subalternantem*? *Hæc* est de qua loquimur, non illa; Subalternata enim est ex Universali; adeoq; eidem non potest opponi, nos vero agimus de Particulari, quæ universali est opposita.

§. XV. At ais: *ita sequeretur Particularem subalternantem posse converti in Universalem. Resp. sequitur omnino; & quamvis unanimis Logicorum consensus* ejusmodi conversionem falsam pronunciet, recta tamen nos docetratio, hunc unanimem consensum nisi anxie & forte præter intentionem ita docentium limitetur, esse *falsissimum*.

§. XVI. Summa omnis huc redit. *Quando Prædicatum Propositionis Particularis Subalternantis est substantia, res dubio caret semper procedit Conversio Universalis* v. gr. *Q. Animal est homo. Ergo O. homo est animal. At si Prædicatum Substantia non est. sed Accidens, hoc concipi nequit sine substantia seu Subjecto. Quaritur ergo, quod nam sit intelligendum, an proximius an remotius? Ubi quidem non inficior posse salveritate utrumque intelligi, v. gr. Q. homo est felix: Prædicatum hujus Propositionis est Accidens, quod sine aliquo subjecto concipi nequit. Proximus autem subjectum est subjectum Propositionis, remotiora sunt, Animal, Substantia, Ens.*

Videamus ergo, *an proximum hic debeat intelligi Subjectum, an remotiorum quoddam.*

§. XVII. Sane hic vel sola illa rationi conveniens Logi-
corum Regula, quod *Genus proximum omnium optime rem re-
praesentet*, sufficit ad demonstrandum, quod subjectum Proxi-
mum sit intelligendum potius quam Remotum. Nam subje-
ctum respectu suorum Accidentium, se semper habet ut con-
ceptus superior ad Inferiorem. Huc accedit, quod *in Propo-
sitionibus, ubi Prædicatum est jam Substantia, necessario idem, Pro-
positionis nempe, subjectum intelligatur.* v. gr. Q. animal est
homo, quod idem est ac si diceret: Q. animal est animal rati-
onale.

§. XIX. Cum ergo & usus & Ratio doceant, quod Sub-
jectum Propositionis semper sit in Prædicato subintelligen-
dum, patet *tres ingressuros esse terminos conversionem*, si aliud
in Prædicato subintelligatur subjectum, quam Propositionis:
& hoc incaute faciunt illi, qui hanc v. gr. ita convertunt: Q. ho-
mo est magnus, Ergo Quoddam magnum est homo. Quid enim
est illud magnum nisi *Ens magnum*, adsunt ergo tres termini,
homo, homo, magnus, & Ens magnum, id quod sane conversionis
naturæ repugnat. Quod si debirum intelligatur subjectum,
semper procedet Conversio Universalis v. gr. Q. homo est
magnus (sc. homo) Ergo O. homo magnus est homo.

§. XIX. De cœtero, quantum ad Syllogismum, aliter *Syn-
thetice*, aliter *Analytice*, ille consideratur. *Analytice* vulgo consi-
derant Philosophi, qui primum jubent considerare Conclusio-
nem, dein examinare Præmissas: Hoc vero modo veritas qui-
dem aliquo modo potest judicari, inveniri neutiquam. Sed
si hoc intendas, *Synthetice* procedendum, id est, primum con-
sideranda Major, & ex hac Conclusio elicienda.

§. XX. Ergo ut in *Analyti* Medius terminus maximi est
momenti; ita in *Synthesi* Novus. Novus autem ille terminus
nihil est aliud, quam *Subjecti aut Prædicati Conceptus Superior*,

In.

Inferior aut Lateralis. Tres ergo Termini & hic in Synthesi sunt observandi, *Medius, non-Medius & Novus.* Medius est, ex quo Novus fuit depromptus : Non-Medius alter ille Majoris Propositionis, ex quo novus non fuit elicirus, alias Major : Novus vulgo dicitur Minor. Hæc loco Principiorum sufficient: ea omnia, quæ sequuntur, ex hisce dependent : etsi ob prolixitatem argumenti applicatio non semper fieri poterit.

CAPUT II.

De

Modo ratiocinandi simpliciori, receptis Doctrinis haud accommodato.

Schema aliquod, quomodo ex Universalis Affirmante nove Conclusiones elici debeant, proponitur & exemplis illustratur §. I. II. III. IV. Observationes novem hic probe perpendende, §. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. Schema Negativarum cum exemplis §. XIV. XV. XVI. Quare hic non omnes Conjunctiones procedant §. XVII. XVIII. XIX. Schema Particularium Affirmativarum cum exemplis §. XX. XXI. servationes §. XXII. Schema Particularium Negativarum cum exemplis §. XXIII. XXIV. Quare tam pauca hic procedant Conjunctiones §. XXV. XXVI. Quod hujus loci saltem sit argumentatio assumptiva, §. XXVII.

§. I.

Sufficere quidem, hæc pauca, quæ disserui, possent, ad veritates novas ex una Propositione semel rite cognita eliciendas : Pateret enim sic satis, quid affirmandum, quid negandum, idemque an universaliter an particulariter. Ut tamen omnimodo eos subletemus, qui hac, uti volunt Doctrina, paucis Schematibus & breviter & jucunde omnem hanc sistamus Doctrinam, vid. Schem. I.

§. II. Quilibet terminus habet suos *Conceptus Inferiores, & Superiores* ergo triplex datur respectu alterius *Connexio*. primo rati-

tionē sui ipsius: secundo ratione Superioris: tertio Inferioris Conceptus. Hinc *octodecim* resultant Conjunctiones præcipuæ, quas Figura I. repræsentat.

§. III. *Exemplis* cum omnia longe fiant clariora, placet hic ante omnia quædam subnectere v. gr. sit *Propositio fundamentalis* seu Principium, *O, homo, qui, dum passionibus indulget, judicat, male judicat*, quam brevitatis gratia ita efferemus: *O passionibus deditus male judicat*, ejus Subjectum & Prædicatum ante omnia per Conceptus Superiores & Inferiores ita disponendum:

Super:	{	Homo	Agit	}	Super:
		Homo judicans	judicat		
		<i>Passionibus deditus</i>	<i>male judicat</i>		
Infer. }	{	Voluptuosus	male affirmat	}	Infer.
		Avarus	male negat		
		Ambitiosus			

Jam Conclusiones secundum Numeros in Figura nostra I. indigitatos ita fluunt:

1. *O. Passionibus deditus male judicat.*
2. *E. Q. qui male judicat, est male Passionibus deditus.*
3. *E. O. qui Passionibus deditus judicat, agit.*
4. *E. Q. qui agit, Passionibus est deditus.*
5. *E. O. passionibus deditus male vel affirmat vel negat.*
6. *E. Q. qui male vel affirmat vel negat, Passionibus est deditus.*
7. *E. O. voluptuosus male judicat.*
8. *E. Q. qui male judicat, vel voluptuosus est vel avarus vel ambitiosus.*
9. *E. O. ambitiosus agit.*
10. *E. Q. qui agit vel ambitiosus est vel avarus vel voluptuosus.*
11. *E. O. avarus vel male affirmat vel negat.*
12. *E. Q. qui male vel affirmat vel negat, vel avarus est vel voluptuosus vel ambitiosus.*
13. *E. Q. homo male judicat.*
14. *E. Q.*

14. E. *Q. qui male iudicat est homo.*

15. E. *Q. homo agit.*

16. E. *Q. qui agit, est homo.*

17. E. *Q. homo male vel affirmat vel negat.*

18. E. *Q. qui male vel affirmat vel negat, est homo.*

§. IV. Sic quilibet secundum schema nostrum facile poterit procedere & ratiocinandi negotio paulatim ad vesferi: ubi tamen adhuc aliqua velim notanda,

§. V. *Primo*, me supponere hoc schema ita esse concinnatum, ut *nunquam fallatur*, si quis secundum illud procedat: et si ultro largiar, posse aliquem, si secundum Principia Cap. I. malit procedere, quam hujus ductum sequi, interdum *Universales* elicere Conclusiones, ubi hic non admittuntur nisi *Particulares*.

§. VI. *Dein* me posse quidem facile omnes hosce concludendi modos ex Principiis Cap. I. *demonstrare*: quia tamen vereor, ne nimis ex crescat eo ipso pagellarum numerus, id facere prohibeor: præcipue cum qui dictum Cap. I. rite intelligat, facile *Demonstrationes* supplere possit.

§. VII. *Tertio* me hoc Schemate non expressisse nisi *Conclusiones immediatas* i. e. illas, quæ ex Propositione fundamentali sequuntur, non item illas, quæ mediante alia inde possunt confici. Unde N. 13. 14. 15. 16. non ad misimus nisi Conversionem Particularem, et si Cap. I. §. 15. 16. 17. 18. demonstraverimus Particularem posse converti Universaliter; Hæc enim Universalis et si sic quoque procedat: tamen ex Fundamentali non sequeretur v. gr. Et si hæc: *Q. homo male iudicat*, admitteret hanc Conversionem, *E. O. homo, qui male iudicat, est homo*; Hæc tamen haud sequeretur immediate ex illa Fundamentali: *Omnis Passioibus deditus male iudicat*. Hoc & ulterius patet ex Num. 7. & 9. ubi et si Num. 8. & 10. non videantur esse, nisi illarum conversa: Hæc tamen Disjunctivum habent Prædicatum quia si procederes alio modo, ex Fundamentali illa iterum haud sequerentur.

B

IIIX.

§. IX. Porro hic nos potissimum respicere *Propositionem Universalem ex terminis in equalibus* constantem, non item illā *ex equalibus* i. e. ubi Subjectum se habet ad Prædicatum ut Definitum ad Definitionem: Hic enim *plusculum licet* quam in illis v. g. hic possum ex singulis Inferioribus Prædicati concludere ad subjectum, id quod tamen alibi non licet, v. gr. licet ita concludere. O. *Passio est motus animi extraordinarius*, & hic motus extraordinarius dividitur in Voluptatem, Ambitionem & Avaritiam recte de singulis subsumitur. E. *Ambitio est Passio*. At si hæc v. gr. *Propositio O. Ambitio est Passio*: Dividitur in Ambitionem, Avaritiam & Voluptatem; jam non licet subsumere. E. & Avaritia & Voluptas.

§. IX. *Quinto ad Differentiam* quod est, posses eam' desiderare: cum nec ad Superiores nec ad Inferiores conceptus ea pertineat: sed notandum, *nulla differentia potest concipi sine Subjecto*, hoc si concipiatur, simul cum Differentia *totum terminum concipies*, pertinebitque adeo Differentia ad terminum suum, paremque cum eo semper habebit efficaciam, ut adeo opus non sit, ut peculiarem ei attribuamus classē.

§. X. *Sexto nos hic loqui de argumentationibus*, ubi *novus terminus unus vel plures assumuntur*: non idem de illis, ubi terminus Subjecti vel Prædicati *jam in Majore extans transsumitur*. Hic enim ratiocinandi modus est facillimus, dummodo observes, *Oppositorum uno negato affirmari id omne, quod opponitur, unoque affirmato negari quicquid restat*.

§. XI. Nos hic *Septimo* in tota Disputatione loqui de modo eliciendi *Conclusiones demonstrativas*, neutiquam *Probabiles*, quippe quæ alio modo, quam per ejusmodi Copulationem Conceptuum sunt inveniendæ.

§. XII. *Octavo* cum hic & alibi *Conjunctiones* videas *Disjunctivas* v. gr. Schemate primo, Num. 10, 11. & 12. & alibi passim, sciendum, quod non adeo simus repugnaturi, si quis eas

tan-

tanquam totum Conceptum suum referentes velit *plane omittere* & nullam ibi Conjunctionem concedi posse dicat; quia tamen non plane tautologica est illa Copula, hinc eam quoque tolerari posse existimamus.

§. XIII. *Nono*, ne deterrearis hoc Schemate tot diversitatibus implexo, nota, quod *quicquid connectitur cum Subiecto ejusque Inferioribus, ita quidem ut Subjectum ejusque Inferiora loco Subjecti maneant, Universales gignat Propositiones, quod secus Particulares*; sic unica hac Regula totum Schema notum reddetur.

§. XIV. Et hi quidem sunt *modi Conclusionum immediatarum*. Cæterum mediatas adhuc multas inde habere licet, & tribus quidem maxime modis. Primo mediante Univerfali negante: Secundo mediante Particulari Affirmante: Tertio mediante Particulari Negante. *De Univerfi negante primum videbimus*; elicitur hæc sequenti modo: Primo *Prædicati Universalis Propositionis Affirmantis queritur Oppositum*: hoc invento Subjectum negative cum eo copulatur v. gr. Superioris Propositionis §. 3. Prædicatum erat *homo, qui male judicat*, hujus Oppositum est, *Homo qui bene judicat*, & uno vocabulo dicitur *sapiens*: Hinc est Propositio negativa: *Nullus Passionibus deditus est Sapiens*: hac tandem Propositione mediante multæ novæ Conclusiones ex illa Fundamentali possunt elici, quæ immediate quidem fluent ex illa, mediate vero etiam ex hac.

§. XV. Schema vide Figura II.

§. XVI. Quod si ergo Mediatas desideres Conclusiones, utrumque illius §. II, allegatæ Propositionis terminum per *Inferiora* dispone & *Superiora* hunc quidem in modum:

Homo			
Super:	Homo iudicans	Eruditus	
Subj.	<i>Passionibus deditus</i>	<i>Sapiens</i> Prædic.	
Infer. {	Voluptuosus	Theologus	} Verus
	Ambitiosus	Jure Consultus	
	Avarus	Medicus	
		Philosophus	

Jam Conclusiones secundum Schematis numerorum ordinem ita fluunt:

1. Nullus *Passionibus deditus* est sapiens
2. E. N. *Sapiens* est *Passionibus deditus*
3. E. N. *Passionibus deditus* est verus Theologus &c.
4. E. N. Nervus *Jure Consultus* est *passionibus deditus*.
5. - - - - -
6. E. *Quidam eruditus* non est *Passionibus deditus*.
7. E. N. *Passionibus deditus* est verus Medicus &c.
8. E. Nullus *Sapiens* est voluptuosus &c.
9. - - - - -
10. E. *Quid eruditus* non est avarus.
11. E. N. *Avarus* &c. est verus Philosophus &c.
12. E. N. verus Philosophus &c. est avarus &c.
13. E. *Q. homo* non est sapiens.
14. - - - - -
15. E. *Q. homo* non est verus Theologus &c.
16. - - - - -
17. - - - - -
18. - - - - -

§. XVII. Pleraque & hic sunt notanda, quæ supra §§. 5. 6. 7. 9. 10. II. recensuimus. Præterea & hic opera videtur pretium ex planare, quare non omnes Conjunctiones procedant, ut in primo illo Schemate. Scilicet etsi aliquæ ejusmodi Conclusiones manerent veræ, tamen ex Propositione Fundamentali non sequerentur, & in aliis exemplis facile possent fieri falsæ; cujus rei ratio merito hic paucis venit explicanda. §. XIX

§. XIX. Advertatur ergo id, quod **Cap. I. §. X.** diximus de natura negationis *Universalis & Particularis*, quod illa nempe sit semper inter duas Species Oppositas; hæc vero inter Genus & Speciem. Sic ergo hoc primum patet in universali negante Subjectum & Prædicatum semper fore duas Species oppositas. *Cum ergo, quæ Genere differunt, inter se semper maneat Opposita, hinc omnia Inferiora & Subjæcti & Prædicati semper Universaliter de se invicem negabuntur, id quod patet ex Num. 3. 4. 7. 8. II. 12.*

§. XIX. Ergo cum Conclusio in omni Ratiocinatione sequatur Partem Debiliorem ex Negativa Affirmativa sequi haud potest. Particularis vero proprie talis, quæ opposita est Universali, negativa esse haud potest, nisi Subjectum respectu Prædicati sit Conceptus Superior, ergo cum num. 5. 9. 14. 16. 17. 18. facile accadat, ut Subjectum sit Conceptus inferior patet hanc concludendi rationem haud procedere. Neque etiam inde, quod Subjectum & Prædicatum sunt Opposita sequitur, quod v. gr. Subjectum oppositum sit Prædicato, quippe in quo illa duo conveniunt, id saltem sequitur, quod Conceptus superior Subjecti vel Prædicati quoad partem oppositum sit alterutri Subjecto vel Prædicato.

§. XX. *Secundus Modus* Conclusiones mediatas eliciendi est per *Propositiones Particulares*. Una enim Particularium immediatarum assumitur, & rite dispositis Superioribus & Inferioribus Subjecti & Prædicati, Conclusiones secundum *Fig. III. Schema* eliciuntur. v. gr. *Propositio sit illa §. 3. n. 2.*

Super. Homo	Impos rationis	Sup.
Subj. <i>Qui male judicat</i>	<i>Passionibus est deditus.</i>	Præd.
Infer. male affirmat.	Voluptuosus	} Infer.
negat.	Ambitiosus	
	Avarus	

§. XXI. Jam ad Ductum hujus Schematis ita Conclusiones eliciuntur:

B 3

1.E.

1. Q. qui male iudicat, Passionibus se deditus.
2. Q. qui Passionibus est deditus, male iudicat.
3. E. Q. qui male iudicat, rationis est impos.
4. E. Q. qui impos rationis est, male iudicat.
5. E. Q. qui male iudicat vel voluptuosus est, vel avarus, vel ambitiosus.
6. E. Q. qui vel avarus est, vel voluptuosus, vel ambitiosus male iudicat.
7. E. Q. qui male vel affirmat vel negat Passionibus est deditus.
8. E. Q. qui Passionibus est deditus male vel affirmat vel negat.
9. E. Q. qui male vel affirmat vel negat impos rationis est.
10. E. Q. impos rationis vel male affirmat vel negat.
11. E. Q. qui male vel affirmat vel negat, vel avarus est, vel ambitiosus vel voluptuosus.
12. E. Q. qui vel avarus est vel ambitiosus vel voluptuosus male vel affirmat vel negat.
13. E. Q. homo passionibus est deditus.
14. E. Q. Passionibus deditus est homo.
15. E. Q. homo vel avarus est, vel voluptuosus vel ambitiosus.
16. E. Q. homo impos rationis est.
18. E. Q. impos rationis est homo.

§. XXII. Et hic memoria facillime sublevabitur, si observes, quod *Particularis sit omnis Connexio*: Saltem si cum *Inferioribus* illa, quomodo cunque instituat, *Disiunctivè* id faciendum. Cæterum sicut omnis *veritas* vel *Essentiæ* est vel *Existentiæ*; ita omnis *Propositio* veritatem pariens vel *Universalis* vel *Particularis*: Illa monstrat veritatem *Essentiæ*; hæc vero *Existentiæ*. Et si ergo *Universalis* longe nobilior sit *Particulari*, tamen & hæc neutiquam suo plane destituitur usu. Tandem mirari noli, quare cum supra *Cap. I. §. 15. 16. seqq.* demonstraverimus, quod *Particularis omnis possit in Universalem converti*, hic eandem *Conversionem* non admiserimus: Et si enim hæc *Conversa Universalis* semper esset vera, tamen ex ordine

qvi-

quidem Subjecti & Prædicati dependeret, ex ipsa vero Propositione haud sequeretur.

§. XXIII. Tertius modus Argumentationum Mediarum est per Propositiones Particulares Negativas: ubi ex Negativis Universalibus Mediatis seligitur quæcunque Particularis, & ex ea secundum certum Schema eliciuntur Conclusiones Particulares Negativæ. Hæ etsi omnium minimum habeant roboris cum & respectu Quantitatis & Qualitatis sint infimi gradus, tamen aliquem etiam eundemque non contemnendum præstant usum, quatenus Universalitatem thesios oppositæ infringunt. Quod si enim aliquis asseruisset omnem eruditum avarum, dum sic concluditur, quendam eruditum non esse avarum cadit eo ipso Universalitas thesios oppositæ.

§. XXIV. Cæterum Schema Particularium Negativarum tale est:

Exemplo nobis hic esse potest Conclusio sexta supra §. XIII.

Super:	Homo	impos rationis.	Super.
Subj.	Q. Eruditus non est Passionibus deditus.		Prædic.
	Theologus	Ambitiosus	
Infer.	Jureconsultus	Voluptuosus	} Infer.
	Medicus	Avarus	
	Philosophus		

Conclusiones jam secundum hoc Schema sunt sequentes:

1. Q. Eruditus non est Passionibus deditus.
2.
3. E. Q. Eruditus non est Ambitiosus.
4.
5.
6.
7. E. Q. vel Theologus vel Jure Consultus vel Medicus vel Philosophus non est Passionibus deditus.
8.
9.
10.

11.
 12.
 13. E. Q. Homo non est Passionibus deditus.
 14.
 15. E. Q. Homo non est Voluptuosus.
 16.
 17.
 18.

§. XXV. Miraberis forte, quod tam pauca hic procedant Conjunctiones, cujus tamen reiratio facile apparet, si cogites *Particularem Negativam* posse *dupliciter intelligi & affirmative & negative*, v. g. Si dico, Q. animal non est homo; simpliciter in Prædicato concipio ideam hominis negatam de aliqua conceptus Generici in Subjecto oppressi parte: at si dico: Q. animal non est homo, eo ipso in Prædicato statim dimitto ideam hominis & concipio ideam oppositam, potius bruti nempe ut adeo ejusmodi Propositionis æquipolleat huic affirmanti: Q. animal est brutum. Unde et si Conjunctiones omnes; quas nos Num. 2. 4. 5. 6. 8. 9. 10. &c. non locum habere notavimus, videantur procedere, si Prædicatum facias infinitum, v. gr. E. Q. Passionibus non deditus est Eruditus, item E. Q. ambitiosus est eruditus; tamen ejusmodi Conclusiones *sequerentur* ex illa fundamentali, *non quatenus est Negativa, sed quatenus virtualiter affirmativa*; adeoque tunc procedunt omnes Conclusiones secundum Schema §. XVI.

§. XXVI. Quod vero ex ejusmodi Propositione negative intellecta, *plurima Conjunctiones haud procedant*, demonstrari facile potest ex natura Propositionis particulariter negantis, (de qua vid. Cap. I. §. X. & XI.) quæ in eo consistit, ut Subjectum sit Conceptus Superior, Prædicatum Inferior: Unde *quando Subjectum potest fieri Conceptus inferior, Prædicatum Superior*, ratiocinatio non procedit, & hoc ipsum est, quod impedit, quo minus admitti possint numeri plerique hujus Schematis.

§. XXVII.

§. XXVII. Coeterum hi sunt concludendi modi *nibi Novus terminus assumitur*: quod si Novus terminus non assumitur, sed in Majore jam existens *transsumatur* saltem in Minorem, Peculiaris argumentandi modus est ex Doctrina de Oppositione dependens: Semper enim quando ejusmodi terminus est transsumendus, Subjectum vel Prædicatum ex duabus ad minimum constat Ideis, & iis quidem oppositis; Unde si duæ sunt illæ Ideæ, altera affirmata, necessario altera negatur, altera vero negata, altera affirmatur. Quod si plures sunt duabus, una affirmata negantur singule, quæ restant; at una negata, non statim quæ restant singula affirmantur, sed conjunctionem Disjunctivæ.

CAP. III.

De

Modo Conclusiones novas eliciendi receptis doctrinis accommodato.

Hic ostendemus, quomodo secundum quatuor Figuras hæctenus receptas novæ veritates inveniantur §. I. Ratiocinamur vel duobus, vel tribus, vel quatuor terminis §. II. Quando tribus terminis tunc quatuor sunt Figura §. III. Quid sit Figura Prima Synthetice considerata §. IV. Hujus demonstratur Modi §. V. Quid sit Secunda Figura §. VI. Hujus quoque demonstratur Modi §. VII. Quid sit Tertia Figura §. VIII. Quod Synthetice procedenti aliqui receptorum Modorum sint necessarii, aliqui superflui §. IX. Quid sit figura Quarta: qui Modi necessarii & cur Major hic non possit esse Particularis §. X. & XI. Quare in Affirmativa non possit assumi Conceptus inferior §. XII. Syllogismus quatuor Terminorum & Propositionum demonstratur §. XIII. XIV. Describitur & dividitur §. XV. Exemplis illustratur §. XVI. & XVII. Singule Figurae describuntur & Modi eorum recensentur §. XVIII. XIX. Quod Modus Datisi secure possit converti in Datisa, & quod illa Regula; Conclusio sequitur partem Debiliorem vulgo male intelligatur §. XX. Quod & Ferison

C

278

*in Ferifen & Ereffom in Ereffem S. XXI. Quod in Prima Figura
ad hoc detur Modus A, A I.*

§. I.

Quomodo Conclusiones aliorum secundum hodie receptas quatuor Figuras debeant examinari, omnes Philosophi & Veteres & recentiores plus satis demonstraverunt. Quomodo vero ex Propositione aliqua secundum eas ipsas quatuor Figuras novæ Conclusiones possent elici, nemo hactenus, quod sciamus, luculenter edocuit, hoc itaque opus hic labor noster erit hoc in Capite.

§. II. Veritates autem novæ ex una Propositione eliciuntur vel duobus vel tribus vel quatuor terminis. Duobus terminis ratiocinamur *Conversione & Oppositione*, cui doctrinæ si addas id, quod Cap. I. §. XV. seqq. de Conversione Particularium diximus satis bene sese habet in vulgaribus libellis Logicis: ad quos Lectorem volumus remissum.

§. III. Quantum vero ad *ratiocinationes trium terminorum*, eæ vulgo vocantur *Syllogismi*, quatuorque absolvuntur Figuris, quæ quatuor *Figure Synthetice* consideratæ nihil sunt aliud, quam *quatuor ratiocinandi modi*, ubi *novus terminus* diversimode assumitur, jam *ex Subjecto*, jam *ex Predicato*, jam *ex hujus Opposito*, jam *ex Conceptibus Inferioribus* jam *ex Superioribus*.

§. IV. *Prima illa Figura* quam jam non secundum externam terminorum structuram, sed interius considero, est *modus ratiocinandi, quo ex Subjecto Propositionis Universalis assumitur Idea nova*, & postquam debite secundum Principia Primi Cap. cum suo medio fuit conjuncta, *si ad Subjecti Inferiora spectat Universaliter: Sin ad Superiora Particulariter cum dictæ Propositionis Universalis Predicato conjungitur vel ab eodem removetur: prout illa Fundamentalis Majorem puta, est vel Affirmativa vel Negativa.*

§. V. Possimus hæc omnia, quæ hac in Descriptione asserui-

ferimus ex Principiis Cap. I. demonstrare sed & prolixum nimis & ingratum forte pluribus legentium foret. Quatuor autem, quæ vulgaris doctrina hic exhibet, dari saltem Modos ad oculos patet, Scilicet *Novus terminus ex Superioribus Propositionis Universalis elicitus*, parit *Conclusionem Particulariter Affirmantem*, v. gr. O. Passionibus deditus male judicat. E. Q. homo male judicat: *Sin ex Inferioribus ejusdem, Universalis*. v. gr. O. Passionibus deditus male judicat E. O. voluptuosus male judicat. *Sin* Propositio sit *Universalis Negans* & *Novus terminus desumatur ex Subjecti Superioribus dabit Particularem Negantem*, v. gr. N. Passionibus deditus est sapiens. E. Q. homo non est sapiens: *ex ejusdem Inferioribus Universalis Negativam*, v. gr. N. Passionibus deditus est sapiens, E. N. Ambitiosus est sapiens.

§. VI. *Secunda Figura* hoc habet proprium, ut terminus novus non desumatnr immediate ex Subjecto vel Prædicato, sed ex alterutrius *Opposito*. Hinc sumendus est terminus Prædicato Contradictorie vel Contrarie oppositus ex ejusque Superioribus vel Inferioribus *Novus terminus accersendus*. *Est ergo secunda Figura modus ratiocinandi, ubi ex Propositionis Universalis Prædicati Opposito assumitur Conceptus Superior vel Inferior, & postquam cum suo Medio rite fuit conjunctus. si est Superior Particulariter, sin Inferior Universaliter Negative cum Subjecto connectitur.*

§. VII, *Modi iterum dantur non nisi quatuor. Propositio* enim est vel *Universalis Affirmans* vel *Negans: novus terminus* vel petitur ex *Oppositi Superioribus vel Inferioribus*. Hinc si novus terminus sit *ex Superioribus Universalis Negative* desumtus nascitur *Conclusio Particulariter Negans*, v. gr. N. Passionibus deditus est sapiens. E. Q. homo non est Passionibus deditus; *Sin ex Inferioribus, Universalis*, v. gr. N. Passionibus deditus est sapiens. E. N. verus Theologus est passionibus deditus. *Sin Propositio sit Universalis Affirmans ex Superioribus nasci-*

tur itidem *Particularis Negans*, v. gr. O. *Passionibus deditus* male iudicat. E. Q. homo non est *Passionibus deditus*: ex *Inferioribus vero Universalis*, v. gr. E. O. qui bene affirmat vel negat *Passionibus* non est deditus.

§. VIII. *Tertia Figura est modus ratiocinandi ubi ex Subiecto Propositionis maxime Particularis assumitur Idea Superior*, ac postquam debite cum suo medio jam Prædicati locum occupante fuit connexa, *Particulariter cum Prædicato copulatur*. Ubi simul nota, eadem hic fere observatur *Connexio ut in Prima*, nam hic quoque novus terminus petitur ex *Subiecto* & cum Prædicato coniungitur: id tamen intercedit discriminis, quod in *Prima Figura* non saltem procedat *Connexio Particularis sed & Universalis*: hic vero *Particularis* tantum: ibi novus terminus petitur tum ex *Subiecti Superioribus* tum ex *Inferioribus*; hic saltem ex *Superioribus*: in prima *Figura* propositio fundamentalis seu *Major* est semper *Universalis*; hic vero potest quoque esse *Particularis*. Nec ideo tamen *Tertia Primam* includit; cum saltem *Conclusiones Particulares* in *Prima* elici solite, hic quoque possint haberi.

§. IX. Id tamen verum est, quod *Syntheticè procedenti*, quidam modi *Tertiae Figurae Darapti, Felapton, Datisi, Ferison* sint superflui, hisce enim quicquid concluditur in *Prima* æqua facilitate eruitur: quod tamen secus se habet si *Syllogismum Analyticè consideres*. Hinc duo saltem remanent modi *necessarii*, unus ex *Particulari affirmante*, v. gr. Quidam *Eruditus* est *Passionibus deditus*, E. Q. homo *passionibus* est deditus: alter ex *Particulari Negante*, v. gr. Q. *Eruditus* non est sapiens, E. Q. homo non est sapiens. Plures modi *necessarii* esse nequeunt, ideo quod ex *Inferioribus* hic nihil licet desumere, quod si liceret duo darentur adhuc modi.

§. X. Restat *Figura Quarta*, quæ & ipsa communem cum aliis experta est sortem, i. e. *Analyticè* semper fuit considerata, *Syntheticè* nunquam. Unde illa *Methodo* modi quidem,

dem, qui vulgò statuuntur sunt adæquati: at *Syntheticæ* si contempleris *abundant tres* nempe *Calentes*, *Fessamo* & *Fressom*, quippe qui eodem plane modo, conversa saltem *Minore*, eliciuntur per *Secundam Figuram*, adeo ut non remaneant nisi *Barbari* & *Dibatis*: unde & ignoscet, *Benevolus Lector*, quod his duobus saltem modis nostram accommodabimus Descriptionem.

§. XI. Est ergo *Quarta Figura* *modus ratiocinandi*, ubi ex *Propositionis Universalis* & *Particularis Affirmantis Prædicati* *Conceptibus Superioribus tantum assumitur aliquis*, & postquam debite cum suo Medio fuit connexus *Particulariter cum Subiecto copulatur*. Ubi observa, etsi hic *modus argumentandi* procedat etiam ex *Universali Negante*, tamen non procedit ex *Particulari Negante*, cujus rei hæc est ratio: *Omnis Particularis negans loco Subjecti Conceptum Superiorem loco Prædicati Inferiorem agnoscit*; *omnis autem Argumentatio hic procedit ex Prædicati Superioribus*. Jam ille *Conceptus Propositionis Particulariter negantis* vel esset ipsum *Subiectum*, sic de eo negari non posset; vel *Conceptus Subjecto Superior*, hoc casu procederet *negatio illa Particularis*. *Possæt vero etiam accidere, ut esset Conceptus Subjecto Inferior*, sic *Negatio non haberet locum*, v. gr. *Quoddam Ens non est homo. O. homo autem est animal. E. Quoddam animal non est Ens*.

§. XII. Unum adhuc superest, quod admirari posses, quare nempe ex *Affirmantis non posset assumi terminus novus*, qui sit *Conceptus Prædicati Inferior*, cum id tamen liceat in *Negantis*, siquidem eas hic velis admittere. Scilicet qui *Genus affirmat*, is non statim hanc vel illam *affirmat Speciem*, at qui *Genus negat ille & singulas negat Species*. Ergo si *Propositio Fundamentalit sit Universalis Affirmans* affirmatur quidem *Prædicatum* tanquam *Genus* de *Subjecto* tanquam *Specie*, at ideo non & *Species Prædicati* necessario affir-

inabuntur de Subjecto. At si Propositio sit *particularis Affir-*
mans, itidem illi Conceptus Inferiores non procedent: Præ-
dicatum enim propositionis Fundamentalis debet in Minori fi-
eri Subjectum, & sic non posset facere nisi *Minorem particularem*
Secundum principia Cap. I. §. 12. Sic syllogismus constaret ex
puris particularibus, id quod absurdum. At vero si Propositio
sit *Negativa*, *negato Genere negantur* & *singule species*, unde
tunc potest assumi terminus novus Inferior, qui tamen semper
particulariter debet conjungi cum Subjecto, ut Conclusio
sequatur partem debiliorem.

§. XIII. Hactenus vidimus quomodo ex aliqua Propo-
sitione *duobus & tribus terminis* novæ eliciantur Veritates, nunc
perpendendum quoque, quomodo id contingat quatuor.
Nec est, quod mireris, *quatuor quoque terminis posse constare*
Syllogismum, cum vulgaris doctrina eidem non concedat nisi
tres: mirandum potius, quod tot seculorum decursu nemo
hanc argumentandi rationem agnoscere voluerit; cuius tamen
rei causam nullam aliam deprehendo, quam *Methodum*
Analyticam semper a Philosophis observatam, qui tamen si
Synthetice fuissent progressi, facile hos concludendi modos
invenissent.

§. XIV. *Syllogismum* ergo *quatuor terminis & quatuor*
Propositionibus constare & posse & sepe debere, ita tamen ut nec
Sorites sit nec *Epichirema*, de quo vid. Lart. de Penfer Part. III.
Cap. XV. & Aristot. in Top. lib. VII. Cap. XI. N. 16. item Quintil.
Lib. V. Cap. X. asserimus & ad oculum quoque *demonstramus*.
Omnis Propositio *duabus constat terminis Subjecto & Præ-*
dicato, ex alterutro dum assumitur novus terminus, & cum Medio
suo copulatur, deinceps cum termino non-medio conjugitur, nasci-
tur necessario Syllogismus trium modo terminorum & Propositio-
num. At si ex utroque Majoris termino, Subjecto videbitur &
Prædicato, novum assumas, utrumque cum suo Medio conjungas,
& tandem utrumque novum inter se connectas, necessario inde re-
sulta-

fulcrabit Syllogismus quatuor terminorum & quatuor Propositionum.

§. XV. *Est ergo Syllogismus quatuor Propositionum, ubi utrinque ex Subiecto æque ac Prædicato novus assumitur terminus, & postquam cum duobus suis mediis legitime fuit conjunctus, tandem uterque novus in Conclusionem, de se invicem vel affirmatur vel negatur Dividi potest idem in Octo Figuras, quas ita demonstramus: Ve. Mediæ termini se invicem servato ordine succedunt, ita ut in secunda statim Propositione sequatur Subjectum in Tertia demum Prædicatum: vel ordine inverso, ita ut in Secunda sequatur Prædicatum Propositionis Fundamentalis, in Tertia Subjectum ejusdem.*

§. XVI. *Si ordo servatur quatuor dantur Figuræ: Vel enim (a) uterque terminus medius bis occupat locum Subjecti v. gr.*

O. Passionibus deditus male judicat.

O. Passionibus deditus est homo

O. Qui male judicat agit

E. Q. homo agit.

vel (ε) bis loco Prædicati: v. gr.

N. Passionibus deditus est sapiens

O. Ambitiosus est Passionibus deditus.

O. Verus Theologus est sapiens

E. N. Ambitiosus est verus Theologus

vel (γ) Semel loco Subjecti semel loco Prædicati.

e. gr. N. Passionibus deditus est sapiens.

O. Passionibus deditus est homo.

O. Verus Theologus est sapiens.

E. Q. homo non est verus Theologus.

vel (δ) Semel loco Prædicati, semel loco Subjecti

e. gr. O. Passionibus deditus male judicat.

O. Voluptuosus est Passionibus deditus.

O qui

O. qui male iudicat agit.

E. O, Voluptuosus agit.

§. XVII. Si ordo invertatur dantur itidem *Figure quatuor.* Vel enim (α) *Medius terminus bis ponitur loco Subjecti.*
v. gr.

O. Passionibus deditus male iudicat.

O. Qui male iudicat, agit.

O. Qui Passionibus deditus est, est homo.

E. Q. qui agit est homo.

Vel (β) *bis loco predicati e. gr.*

N. Passionibus deditus est sapiens.

O. Verus Theologus est sapiens

O. Voluptuosus est passionibus deditus.

E. N. Verus Theologus est voluptuosus.

Vel (γ) *Semel loco Subjecti, semel loco Predicati.*

v. gr. N. Passionibus deditus est sapiens

O. Sapiens est Eruditus.

O. Avarus est Passionibus deditus.

E. Q. eruditus non est Avarus.

Vel (δ) *Semel loco Predicati, semel loco Subjecti.*

v. gr. O. Passionibus deditus male iudicat.

O. Qui male affirmat vel negat, male iudicat.

O. Passionibus deditus est homo

E. Q. qui male vel affirmat vel negat est homo.

§. XIX. Jam octo harum Figurarum *descriptiones breves* ita habe; *prima est quando novi termini assumuntur ex Subjecti & Predicati Conceptibus Superioribus & particulariter inter se connectuntur.* *Secunda quando utriusque Conceptus Inferiores assumuntur & pro Diversitate Propositionis fundamentalis jam Universaliter jam Particulariter connectuntur.* *Tertia si Subjecti Superior, predicati Inferior assumitur Conceptus & particulariter inter se junguntur.* *Quarta est, si Subjecti Inferior, predicati Superior assumitur Conceptus & pro diversitate Propositionis*

tionis

tionis Fundamentalis jam Universaliter inter se connectuntur jam Particulariter.

§. XIX. Et hæc sunt quatuor Figure ordinis servati, sequuntur quatuor ordinis inversi: ubi non necesse est, ut peculiariter suppeditemus Descriptiones, cum in his Subjectum Conclusionis sit Conceptus Prædicati propositionis fundamentalis, & in quatuor præcedentibus Figuris semper est Conceptus ejusdem Propositionis Subjecto petitus. Observandum tamen est, quod hic Tertiæ Figure sit applicanda descriptio Quartæ; Quartæ vero Tertiæ. Modis harum figurarum tradendis liceat superferre, multiplicantur enim mirum in modum, si omnes quotcunque procedunt diversitates vellemus examinare. Ne tamen laboris in Conclusionibus eliciendis præsupposito quod termini debeant assumi secundum descriptiones §. 18. & 19. (nam & alio modo potest fieri) hos tibi habe modos & primo quidem in figuris ordinis servati.

Prima A. A. A. I.	I. A. A. I.
Secunda A. A. A. A.	E. A. A. E. I. A. A. I.
Tertia A. I. A. I.	E. A. A. O. I. A. A. I. O. A. A. O.
Quarta A. A. A. A.	I. A. A. I.

In Figuris ordinis inversi eodem modi sunt in Fig. I. & II. nisi quod in Secunda pro A. A. A. A. substituendum sit A. A. A. I. in III. vero & IV. ita discrepant.

Fig. Tertia A. A. A. I.	I. A. A. I.
Quarta A. A. A. I.	I. A. A. I.

§. XX. Coronidis loco adhuc observare liceat, quod communes Figurarum modi non omni exceptione sint majores, sic v. gr. modus *Datis* sicure potest converti in *Datisa*, dummodo Minor semper sit proprie *Particularis* & non *subalternata*. Nec obstat, quod ita *Conclusio* non sequeretur *Partem debiliorem*, cum illa pars debilior non quærenda sit in Propositionis Minoris *Negatione* aut *Particularitate*, sed in *Connexione novi termini cum Medio*. Ille enim novus scilicet si connectatur *Universaliter* cum Medio connectetur & idem eodem

D mo

modo (si argumentario procedat ex Universalis affirmante)
cum non medio seu termino Majore. Ergo si ita concludo.

O. Passionibus deditus male judicat.

Q. Passionibus deditus est ambitiosus.

E. O. Ambitiosus male judicat.

recte semper ita concludi ajo Novus enim hic terminus est *ambitiosus*, qui cum Universaliter conjunctus sit cum suo medio *passionibus deditus*, omnis enim ambitiosus est talis, eodem modo deinceps in Conclusionem connectitur cum termino Majore *male judicat*: hoc modo *omnis ambitiosus male judicat*.

§. XXI. Eadem illa regula male vulgo intellecta peperit alios adhuc modos, ubi imperfectior Conclusio admittitur, cum tamen perfectior posset concedi v. gr. *Ferison* secure potest mutari in *Ferisen*, *Fressom* in *Fresssem*. In hisce enim modis omnibus valet Conclusio Universalis dummodo id semper advertatur, quod supra monuimus, ut *Minor* sit *proprie particularis* & non subalternata: hoc enim casu cum procedat Universalitas, ratiocinatio aperte non spectat ad hos modos sed ad alios v. gr. non ad *Datifa*, sed ad *Darapti*, non ad *Ferison* sed ad *Felapton*, non ad *Ferison* sed ad *Fespano*. Et in his tamen argumentationibus omnibus *Conclusio sequitur partem debiliorem*, quæ tamen quod non in *Quantitate* & *Qualitate Minoris* sit quærenda, sed potius in *Connexione novi Termini cum Medio*, duabus saltem rationibus evincemus, (1) quod, *quicquid concluditur in Datifa id idem quoque concluditur in Barbara*: *quicquid in Ferison id idem quoque in Celarent*, & *quicquid in Fressom id idem quoque in Cesare*, uti patet ex *Fig.ænea* nulla ergo apparet ratio, quare cum *essentialia Syllogismi* retineantur omnia & *accidentalis* saltem *Conversio Minoris*, etiam ad ratiocinationem non absolute necessarîæ, fiat, hæc tantum possit causari mutationem, ut ideo Conclusio non possit esse nisi *Particularis*, (2) *In Syllogismo Transumptivo* aperte falsa est hæc regula ita intellecta: Sic enim omnium consensu recte concludo :

Hoc

Hoc animal vel homo est vel brutum

Atque non est homo

E. est brutum.

Minor est negativa & Conclusio tamen non sequitur partem debiliorem.

§. XXII. Ultimo & hac pro nostro instituto Conclusiones Novas eliciendi modos monstrantium notatu dignum est, quod nisi ad Conversionem confugas, *Modi Figurarum ne quidem sint adequati*, sic in Prima Fig. datur adhuc modus Concludendi legitimus per A.A. I. si nempe novus terminus in Conclusionem fiat Prædicatum: Quod idem & de modis aliis adhuc valet.

C A P. I V.

De

Usu hujus Doctrinæ

sive de

Inventionem & Judicio Veri & falsi.

USus vel respicit *Synthesin* vel *Analyfin* §. I. Quomodo *Synthesis* sit instituenda ad ductum Capitis I. §. II, III. Quomodo secundum Tertium Cap. §. IV, V, VI. cuius rei inserviat hoc Conclusiones eliciendi exercitium §. VII, & VIII. Quomodo *Analytice* procedendum ex Cap. II. §. IX, X, XI. Quomodo ex Cap. III. §. XII. Quomodo, si ratiocinium quatuor constet terminis §. XIII. Quomodo Probatio seu Medius terminus sit inveniendus §. XIV. Finis. §. XV.

§. I.

NON sufficit Veritates protulisse si vel maxime sint novæ & satis curiosæ, nisi simul eadem quoque *utiles* esse evincantur. Ostendendum ergo, quomodo hujus nostræ doctrinæ usus, se in duabus, præcipuis hominis Eruditi operationibus *Synthesi* & *Analyfi* ita exerat ut oleum & operam haud perdidderit, qui hæc sibi nota reddere voluerit.

§. II. Quod ergo ad *Synthesin* attinet, potest ea institui, vel ad ductum Cap. Secundi vel regulas Tertii. Si capitis Se-

D 2

cuu.

cundi Subsidio in inventione veritatis uti velis, ante omnia *Idem debent esse recte constituta*. i.e. Propositionis ex qua novas Veritates elicere velis, Subjectum & Prædicatum, ita tibi debent esse notæ, ut non solum clare definire, sed & Conceptus utriusque Superiores & Inferiores promptissime dare possis.

§. III. Hoc facto propone tibi illud *Schema*, ad quod Propositionis ex qua argumentari velis pertinet, & secundum illud Conclusiones elice. Si nondum satis habes *nobilissem* quandam ex elicitis, iterum eodem annota modo, hic infinitus Conclusionum novarum Tibi nascetur numerus facili admodum & jucunda opera, sine illa cognitione Figurarum & modorum.

§. IV. Sin malis Secundum *Tertium* hujus Disputationis Caput procedere, perinde erit, eadem tibi nascentur Conclusiones. *Primo* ergo Propositionis Fundamentalis, ex qua novarum Conclusionum vis & multitudo prodire debet, eodem modo debet esse nota uti supra. §. 2. fuit declaratum. *Dein* illam Propositionem statim converte secundum notas de Conversione regulas. *Tertio* procede secundum *Figuram Primam* & mediantibus Conceptibus Superioribus, primo elice Particulares, & singulas statim converte: Deinde mediantibus conceptibus Inferioribus Universales, singulasque sufficienter iterum converte.

§. V. *Quarto* secundæ *Figure* fontes adi ex iisque hauri primo Particulares, haustasque converte Deinde Universales & iterum converte, *Quinto*, *Quartam* *Figuram* excute (Tertia enim Tibi hic nihil dabit) ex ejusque Conceptibus Superioribus Particulares confice, confectasque secundum regulas conversionis maxime verò & secundum nostram Observationem Cap. I. §. ib. 17. 18. tractare memento.

§. VI. Nunc porrò ad *Conclusiones duorum Novorum terminorum* procede, & ad ductum octo Figurarum nostrarum, de quibus vide Cap. III. §. 14. 15. 16. 17. 18. 19. Conclusiones novas profer sic tota materia immediatarum Conclusionum (nisi

nisi quod ex usu Secunda Figura Conclusiones pareat mediata) ita erit exhausta, ut certus esse possis, nihil ex hac Propositione concludere cuiquam esse integrum, quod a Te non jam fuerit eductum. Tantus enim oculis suis subjicietur novarum Conclusionum numerus, ut mireris; sic v. gr. ex illa Propositione non adeo fecunda: *Quicquid movetur, movetur ab alio*, Conclusiones 587. aliquis facili opera eduxit.

§. VII. At ais, *Cuinam bono quaeso, tantus Conclusionum numerus*, quorum maxima pars nihil magnopere habebit in recessu? Respondeo; dic mihi, *cuinam bono inserviebat tan- gus exercitiorum Latina Linguae*, olim cum eam addisceres, *numerus*: Respondes ut eam eo certius & facilius callerem Lingvam. Sic ergo eidem quoque fini velificantur haec nostra adminicula. Nec hic tamen solus est eorum usus, sed *duplex ille imprimis*: *Inserviunt & ei, qui artem ratiocinandi discit, & qui jam caller*: *Illi* ut habeat, quo iudicium naturale exerceat & dirigat: *Frequenti enim ejusmodi exercitio*, ejusmodi habitus conciliabitur intellectui, ut statim nobiliores Conclusiones ex quacunque Propositione elicere & de Conclusionibus ab aliis elicitis promptissime, ita ut non amplius habeat, ut de adminiculis cogitet, judicare possit; *Quo sane quid possit esse nobilius*, quid erudito homine dignius non video.

§. VIII. *Huic vero qui artem ratiocinandi jam caller*, multis quoque modis haec adminicula succurrunt, dum memoriam ejus sublevant, ingenium excitant, ita ut longe solidiores Illustrationes, fecundiorque materia de quacunque re sapienter differendi ex his fontibus hauriri possit, quam quidem vulgo ex Confusione Locorum quos vocant Topicorum illud frustra tentatur. Sic enim tot exinde poteris haurire Conclusiones materia dicendi tibi deesse haud poterit si vel maxime illas Conclusiones, (id quod tamen haud suademus) recitare prolixioribus velis.

§. IX. Quantum vero ad *Analyfin* seu *Judicium Veri & Falsi*, & hic nullo modo poterit tibi haerere aqua, si Cap. nostri secundi ductum amplecti velis; Sic enim Primo consideranda Conclusio, quam aliquis elicit, Secundo probatio seu Propositio, unde illam eduxit; Tertio conferendæ hæc duæ Propositiones & videndum, an duo novi in Conclusionem adsint termini, an unus tantum. Videndum Quarto an Probatio sit Propositio Universalis Affirmans an Negans, an Particularis Affirmans, & tandem an Particularis Negans. Quinto, an novus Conclusionis terminus sit petitus ex Subjecto, an ex Prædicato, an ex hujus Opposito, & si duo novi sint, adeoque ex Subjecto simul & Prædicato petiti, quo ordine in Conclusionem excipiant. Jam si probatio sit Universalis Affirmans, judicium instituit secundum Schema primum; si Universalis Negans ad secundum Schema examina, si particularis Affirmans ad Tertium, si particularis Negans ad Quartum. Sic statim apparebit, an recte ab altero fuerit conclusum.

§. X. Ut autem scias, ad quem hujus vel illius *Schematis numerum* aliqua Probatio pertineat, illud præcipue cognosci debet, de quo Num. 5. diximus, unde nempe *novus terminus sit petitus*. Id vero sic optime cognoscitur, si *ratiocinatio tribus censet terminis, notandum, quod in Conclusionem repetatur aliquis terminus, qui extat quoque in Probatione, hic sane nec Medius erit nec Novus*: Restent autem duo adhuc necesse est, quorum ille, qui Probationem ingreditur *Medius, ille vero, qui Conclusionem Novus erit*. Id quod etiam valet de ratiocinatione quatuor terminorum, Medii nempe semper erunt in Probatione Novi in Conclusionem: ex quo *Mediorum aliquis Novorum provenierit*, vix accurate definire poterimus, sed hoc judicio cujusvis relinqvendum, aut primo tentandum an *servato ordine ex prioro Medio prior Novus ex posteriore posterior fuerit elicitus*, quod si non sit, *ordo inversus sine dubio erit verus*: Sæpe cum uterque ordo procedit, diversa quoque Conclu-

clusio potest educi. Jam ergo si cognovisti, unde novus vel novi termini sint petiti nihil superest quam ut videas, an secundum Schema nostrum *talis probatio talem admittat Conclusionem.*

§. XI. Quod si vero *Conclusio sit Negativa, Probatio Affirmativa*, jam hoc ipsum Indicium erit, Novum terminum descendere ex Prædicati Opposito, adeoque *Probatio Affirmativa* mediante suo Opposito *facienda est Negativa*, & tunc judicanda secundum Schema II.

§. XII. Hanc ipsam *Analysin* si malis instituere secundum *Doctrinam Cap. III.* ita procede: Primo vide an *Tribus an Quatuor Terminis* constet ratiocinatio: Secundo si *Tribus*, unde novus sit petitus, an ex *Subjecto* an ex *Prædicato*, an ex *hujus Opposito*, secundum §. XI, XII. Si ex *Subjecto Tertio* pende an *Propositio* sit *Universalis*, an *Particularis*, si *Universalis*, pertinet ad *Primam Figuram*, adeoque secundum *Descriptionem* ejus supra a nobis datam ea ratiocinatio est judicanda *sin cæteris omnibus se ita habentibus. Probatio sit Particularis*, eadem ad *Descriptionem Tertie Figure*, ad quam spectat, est examinanda. *Sin Novus Terminus* deprehendatur petitus ex *Prædicato* ad *Quartam Figuram* pertinebit illa argumentatio, ad ejusque *descriptionem* exigenda quod sit tandem *Novus terminus ex Prædicati opposito* sit depromptus, *Secunda Figura* *Lydius* hujus ratiocinationis est *Lapis*; In hisce autem omnibus *Novus Terminus* debet in *Conclusionem* occupasse *Locum Subjecti*, id quod si fiat *secus* antequam *judices*, *Conversio* erit *instituenda*.

§. XIII. Superest ut dicamus adhuc, quomodo judicare debeat, si ratiocinium quoddam *quatuor* absolvarur *Terminis*: Hoc etsi etiam secundum *Cap. III.* §. *XIIX, XIX.* *judicium* possit institui, tamen quoniam & hæ *Figure* in vulgaribus libellis *Logicis* desiderantur, & *longe facilius* secundum *Figuras Cap. II.*

II. judicare queat, brevitati gratia Lectorem remittimus ad ea, quæ hoc Cap. IV. §. 9. a nobis fuere dicta.

§. XIV. Et hæc est Analysis nostra; cæterum videtur adhuc inventio *Probationis seu Medii Termini* huc pertinere quippe quæ operose satis a Scholasticis ex *Aristot. prior Anal. Lib. I. Cap. præcipue XXVIII.* fuit tradita. Sed illa quidem doctrina mihi plane videtur *inutilis*: quicunque enim Synthetice ex Medio termino ad Novam seu ex Probatione venit ad Conclusionem ille quando regreditur ex Conclusionem in Probationem *saltem repetat* oportet Terminum unde hanc Conclusionem ipse elicerit. Unde *naturalissima Methodus probandi* est, ut observes, an *universalitas, an Particularitas, an simplex Affirmatio vel Negatio* probanda veniat, cujus probationem facillime poteris dare, si supra Cap. I. traditas nostras *Definitiones* exacte calleas: hinc vero naturalissima via regredieris in *Divisiones* proximas ex his in *Conceptus Superiores* ex his iterum in *Superiores* donec in Sensu subsistas, & hic est *ultimus probandi Terminus*, ultra quem profilire haud decet. Quodsi vero alicui *Methodus probandi Aristotelica* magis arrideat ei nostram haud obtrudemus: Interim & *difficilis* admodum illa est & ut mihi videtur non etiam satis *adequata*: Procedit enim tantum *ubi inter Subjectum & Predicatum datur Terminus aliquis Medius*, v. gr. Omnis homo est Corpus, interjacet hic Medius Animal, adeoque optime hic terminus Probationem suggerit, ut si dico Omnis homo est Animal, vix video quomodo secundum famosum illud NaPCas Medius aliquis terminus sine tautologia possit invenire.

§. XV. Hæ sunt *Cogitationes justæ* de Novis Demonstrative rationandi adminiculis, quæ si videbuntur aliquibus in locis *obscuriores*, excuset nos Benevolus Lector utque sciat nos in hac Disputatione fere non nisi *Sciagraphiam* ejus exhibuisse, quod forte cum tempore Præses *in integro libro* clarius pertractabit & distinguius. Cæterum legat hæc *placide*, cum *placide* sint scripta, & si qua in re a nobis dissentit, sua dubia *benevole* opponat: certo persuasus nos penitus gestire, ea quæ contra meditationem nostram Eruditissimo Lectori in mentem venerint, audire.

T A N T U M,

ULB Halle
003 620 00X
3

Sb.

VJ
17

3.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA

De

NOVIS
RATIOCINANDI
ADMINICULIS,

ubi ostenditur

Quomodo aliquis sine fyllogismorum cog-
nitione, ex una Propositione rite cognita, Myria-
des Conclusionum novarum elicere possit,

Quam

Indultu benevolo Inclytæ Facultatis Philosophicæ,
In Academia Lipsiensi

SUB PRÆSIDIO

VIRI PRÆNOBILISSIMI ATQVE PRÆCLARISSIMI

DOMINI

M. ANDRÆ Rüdigers /

D. V. April. MDCCIV.

Eruditis examinandam exhibet:

JOH. CHRISTOPH. NOERNERUS,

Rochl. Mifn.

L I P S I Æ,

Literis JOH. CHRISTOPH. BRANDENBURGERÆ.

